
POLITICILE CULTURALE ALE UNIUNII EUROPENE

Adrian Sorlea

Europa este continentul numeroaselor comunități naționale, cu fizionomii, culturi și limbi proprii, un amestec de identități complementare în mod vital. Cultura a ajutat generații întregi de oameni să-și găsească sensul, identitatea, sentimentul de apartenență și respect reciproc.

În a doua jumătate a secolului XX, Europa divizată politic se găsea divizată și din punct de vedere cultural, cea din urmă fiind folosită și ca armă în arsenalele ideologice. Cu toate că divizarea politică dispare, încetul cu încetul de la an la an, sfârșitul războiului rece nu a adus cu sine și estomparea diferențelor culturale între Europa de Est și cea de Vest. Mai curând putem vorbi de o colaborare, sau convertire a Estului la valorile occidentale.

Pentru ca Uniunea Europeană să poată dezvolta o politică culturală viabilă și propice este nevoie de o cunoaștere temeinică a trecutului și de cultivarea unui respect pentru diversitate. UE se străduiește să impulsioneze colaborarea în domeniu, încurajează folosirea artelor în scopul implicării europenilor în viața culturală și promovează muzica drept un element distinctiv al civilizației europene în raport cu alte culturi. Exprimând diversitatea lingvistică și culturală, cărțile sunt o sursă vie de cunoștințe, acumulare și aprofundare. Din această cauză, se acordă ajutor editorilor europeni pentru implementarea noilor metode de distribuire a lucrărilor literare prin intermediul tehnologiilor digitale. În domeniul dansului, UE se axează pe instruirea artiștilor, pe răspândirea creațiilor acestora, evidențiind totodată rolul social al dansului. Teatrele reprezintă una dintre cele mai importante expresii ale vieții culturale și ale dezvoltării democrației, fapt recunoscut și de Consiliul de Miniștri în Rezoluția din iunie 1991 privind dezvoltarea teatrelor în Europa.¹

În ceea ce privește patrimoniul cultural, acesta este recunoscut ca un instrument al identității culturale, 34% din bugetul alocat programului „Cultura 2000” fiind folosit pentru protejarea și conservarea unor obiective de o importanță deosebită. Pentru încurajarea cooperării, s-a instituit și un premiu - „Europa Nostra”- oferit pentru cele mai inspirate și reușite proiecte de restaurare a patrimoniului cultural european.²

Politica culturală este guvernată de patru principii:

- promovarea identității naționale;
- respectarea diversității culturale;

---

1 Alice Mariana Apetrei, *Politica culturală în Uniunea Europeană...sau în căutarea unei Europe a culturilor*, eseu publicat la Facultatea de Drept Angers din Franța.

2 *Ibidem*.

- susținerea creativității;
- stimularea participării.

Măsurile concrete luate de U.E. în domeniul culturii se referă la :

1. Desemnarea unei capitale culturale europene. Practică aflată în uz încă din 1985. Programul își propune să pună în lumină bogata diversitate a culturii europene, desemnând în fiecare an 1 sau 2 orașe reprezentative din Europa.³ Acestea beneficiază de sprijin financiar pentru finanțarea expozițiilor și manifestărilor care pun în valoare patrimoniul cultural al orașului și al regiunii. Acest program și-a demonstrat eficiența în dezvoltarea culturală și turistică a orașelor și trebuia să se încheie în anul 2004, însă a fost prelungit pentru încă 15 ani.⁴

2. Prin Tratatul de la Maastricht -1993- articolul 128(151) se încerca asigurarea unei baze juridice pentru cooperarea interculturală. Cu toate acestea, acțiunea comunitară europeană în domeniul cultural a rămas complementară politicilor naționale, fiind doar o completare a acestora.⁵

3. Între anii 1996-2000 s-au inițiat o serie de programe cu privire la cooperarea și dezvoltarea cultural europeană (Kaleidoscope, Ariane și Raphael).

Programul *Kaleidoscope* a fost inițiat în 1996 și a avut ca obiectiv încurajarea creației artistice și promovarea sensibilizării și diseminării culturii popoarelor europene, în special în domeniul artelor, prin schimburi și cooperare culturală. Programul a fost activ până în 31 decembrie 1998, fiind ulterior extins până la 31 decembrie 1999. Bugetul total al programului a atins în final 36,7 milioane de Euro.⁶

Programul *Ariane* a fost adoptat în 1997 pentru o perioadă de doi ani (1997-1998) cu un buget total de 7 milioane ECU și a fost extins până în decembrie 1999. Programul avea ca obiectiv creșterea cooperării statelor membre în domeniul cărților și lecturii, precum și promovarea unei cunoașteri mai largi a operelor literare și a istoriei popoarelor europene prin mijloacele traducerilor și a îmbunătățirii performanțelor profesioniștilor din domeniu. În plus, prin programul Ariane, Uniunea Europeana a contribuit la Premiul Aristerion, un premiu literar european pentru literatură și traduceri.

Programul *Raphael* a fost adoptat în 1997 pentru perioada 1997-2000, cu un buget total de 30 milioane ECU. El avea ca scop încurajarea cooperării statelor membre în domeniul moștenirii culturale cu dimensiune europeană.⁷

3 *European Capital of Culture*, document publicat pe site-ul oficial al UE la pagina : <http://europa.eu>.

4 *Decizia 1419/1999 a Parlamentului European și a Consiliului European cu privire la stabilirea unei acțiuni comunitare pentru programul European Capital of Culture pentru anii 2005-2019*, publicată în Jurnalul Oficial al UE la pagina 166 în data de 1 iulie 1999.

5 *Articolul 128 din Tratatul pentru instituirea unei Uniuni Europene*, semnat la Maastricht în 1992 și care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1993.

6 Alice Mariana Apetrei, *op. cit.*

7 *Ibidem.*

4. În anul 2000 toate aceste programe s-au unificat formând programul „Culture”. Acesta a funcționat între anii 2000-2006 cu un buget de 236,5 milioane de euro și se derulează și acum în perioada 2007-2013 cu un buget de 400 de milioane de euro.⁸ Acest program cuprinde toate activitățile fără caracter audiovizual și are ca obiective următoarele:

- promovarea acțiunilor de sensibilizare și conservare a operelor culturale de importanță europeană;
- promovarea mobilității transnaționale a persoanelor care lucrează în sectorul cultural;
- încurajarea circulației transnaționale a lucrărilor și produselor culturale și artistice;
- stimularea dialogului intercultural.⁹

Importanța culturii ca „deschizătoare de uși” în cazul unor blocaje politice sau economice este bine recunoscută de către U.E., care a integrat în politica ei externă aspecte legate de schimburi interculturale. Decizia Consiliului European din 16 decembrie 2008(O.J. C320) este concludentă în acest sens. Acesta prevede printre altele: promovarea culturii europene; dezvoltarea multilingvismului și realizarea unor alianțe cu țări terțe.¹⁰

5. Ca o completare instituțională, există în cadrul Parlamentului European o Comisie pentru cultură și educație competentă în chestiuni privind:

- îmbunătățirea cunoașterii și difuzării culturii;
- apărarea și promovarea diversității culturale și lingvistice;
- conservarea și protejarea patrimoniului cultural, schimburile culturale și creația artistică.¹¹

Tot în cadrul instituțional european funcționează din 1 ianuarie 2006 Agenția Executivă pentru Educație, Audiovizual și Cultură care are rolul de a: stabili condițiile pentru oportunitățile de finanțare; evaluarea aplicațiilor; managementul financiar; contactele cu beneficiarii; monitorizarea proiectelor; vizite la locații.¹²

Cu toate acestea putem vorbi de o politică culturală europeană, în sensul strict al cuvântului?

8 Decizia 1855/2006 a Consiliului și a Parlamentului European din data de 12 decembrie 2006 cu privire la stabilirea programului **Culture** pentru perioada 2007-2013, publicată în Jurnalul Oficial al UE la pagina 372 din data de 27 decembrie 2006.

9 *Ibidem*.

10 Decizia Consiliului European din data de 16 decembrie 2008 cu privire la abordarea domeniului culturii în relațiile externe ale UE, publicată în Jurnalul Oficial al UE la pagina 320 la data de 29 decembrie 2008.

11 Comisia pentru cultură și educație, informație publicată pe site-ul oficial la Parlamentului European la pagina: http://europarl.eu/committee/committee_for_education_and_culture

12 The Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, în site-ul http://eacea.ec.europa.eu/about/about_eacea_en.php.

Prof. Vincent Dubois de la Institutul de Studii Politice de la Strassbourg crede că nu. Acesta recunoaște existența tuturor activităților culturale ale Uniunii, însă nu consideră acesta o politică în acest sens.¹³ Faptul că toate măsurile europene luate în acest domeniu se subordonează politicilor naționale (lucru neschimbat nici de Tratatul de la Lisabona- Articolul 2E) îi susțin afirmațiile.¹⁴

Ce lipsește în viziunea sa? În primul rând revendicarea unei politici de către U.E. Termenii utilizați în toate documentele oficiale se referă la cooperare, *aplicare, acțiune, strategie culturală* și nu politică. În al doilea rând formularea unor obiective specific culturale-cele de acum sunt subsumate obiectivelor economice și de facilitare a relațiilor externe. Profesorul Dubois consideră că în politica culturală, nu e suficient un ansamblu de intervenții punctuale, ci e nevoie de acțiuni coordonate și unificate.¹⁵ Și aici putem da ca exemplu discrepanța enormă între bugetul alocat de ansamblul U.E. programului „Culture” 400 milioane de euro pe șase ani, și cei 3,5 – 4 miliarde de euro de care dispune Ministerul Culturii al Franței în fiecare an. Este clar că deviza Uniunii „Unitate în diversitate” trebuie să fie aplicată și în domeniul culturii.

În concluzie, se pare că activitățile culturale actuale ale U.E. converg spre ideea susținută de Samuel P. Huntington în cartea sa „Ciocnirea civilizațiilor” și anume când se întâlnesc francez și un german fiecare dintre ei se raportează la națiunea din care provine pentru a-și stabili identitatea, pe când atunci când se întâlnesc un francez, un german și un chinez, primii doi devin europeni și se raportează la cultura europeană din care fac amândoi parte.¹⁶

Bibliografie

1. Alice Mariana Apetrei, *Politica culturală în Uniunea Europeană...sau în căutarea unei Europe a culturilor*, eseu publicat la Facultatea de Drept Angers din Franța.
2. Bădescu Ilie(coord), *Geopolitica Integrării Europene*, Editura Universității din București, 2003
3. Bibere Octav, *Uniunea Europeană între real și virtual*, Ed. ALL, București, 1999
4. Centrul de resurse juridice, *Cultura și politica în domeniul audiovizualului*, București, 2004

13 Vincent Dubois, interviu pentru revista “Observator cultural” numărul 202 din data de 5-11 februarie 2009, jurnalist Adina Dinițoiu.

14 *Articolul 2E din Tratatul de la Lisabona*, intrat în vigoare la 1 ianuarie 2010.

15 Vincent Dubois, op. cit.

16 Samuel P. Huntington , *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, Ed. Antet, Oradea, 1998.

5. Diaconu Nicoleta și Marcu Viorel, *Drept comunitar partea specială- Politici Comunitare*, Ed.Lumina Lez, Bucuresti, 2003
6. Vincent Dubois, interviu pentru revista “Observator cultural” numărul 202 din data de 5-11 februarie 2009, jurnalist Adina Dinițoiu.
7. Guillaume Courty și Guillaume Devin, *Construcția Europeană*, Ed. Coresi, București, 2001
8. Huntington P.Samuel, *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, Ed. Antet, Oradea, 1998
9. Prodi Romano, *O viziune asupra Europei*, Ed.Polirom, București, 2001
10. www.europa.eu.int/pol/cult/index_en.htm.
11. www.infoeuropa.ro
12. *Decizia 1419/1999 a Parlamentului European și a Consiliului European cu privire la stabilirea unei acțiuni comunitare pentru programul European Capital of Culture pentru anii 2005-2019*, publicată în Jurnalul Oficial al UE la pagina 166 în data de 1 iulie 1999.
13. *Decizia 1855/2006 a Consiliului și a Parlamentului European din data de 12 decembrie 2006 cu privire la stabilirea programului Culture pentru perioada 2007-2013*, publicată în Jurnalul Oficial al UE la pagina 372 din data de 27 decembrie 2006.

THE EUROPEAN UNION’S CULTURAL POLICIES

(Summary)

In the second half of the 20-th century, Europe was divided not only politically but also culturally, the latter being used as a weapon in the ideological battles of the time. Although today, the political gap between countries seems to have slowly faded, the end of the cold war didn’t also bring unity between the cultural differences of Eastern and Western Europe. We can at most talk about a “conversion” of the East to the values of the West.

The European Union has been trying since its creation to engage into some sort of policy in European culture, it has created programs such as Kaleidoscope, Ariane and Raphael, and now from the year 2000, the program „Culture”, which were meant to finance diverse cultural initiatives at a european level. The designation of a capital of Europe is also a practice in this area.

However, many voices say that the E.U. doesn’t have a coherent cultural policy, because of the apparent lack of interest for this area; the interest appears only when foreign policy or something else the Union is concerned of, is involved. The discrepancy between the budget of France’s Ministry of Culture (3,5-4 billion euro per year) and that of the E.U.’s programe ‘Culture’(400 million euro for 6 years) is evident. It is clear that for progress to be made, the phrase “Unity in diversity” has to be applied to the cultural

